

* * *

Atrodyti tikrai norėtų gražiau – ne tik ant fotografijų, bet ir visur laktant, pasirodant, skaitant referatus, paskaitas, o ir „Lietuvos žinių“ redakcijoje – juk ją daug žmonių pažįsta, sveikinasi, šnekina, žinoma, visi pripratę, kad Žymantienė rengiasi sodietiškai. Tokia jos apranga jau įgijusi legendos bruožų. Ir pati pamiršti negali, kaip 1908 metais su Gabriele Petkevičaitė buvo Petrapilyje Rusijos moterų suvažiavime. Panašaus jausmo daugiau niekada nepatirs. Susirinko beveik aštuoni šimtai moterų, o jau išsipuošusios, o jau viena už kitą *mandrenės*. Šilkai šiugžda, aksomai blizguliuoja, spalvos mainosi, skrybėlės kaip gėlių darželiai, vos paneša ant galvų, o jau tų brangenybių, papuošalų, aukso, briliantų! Julijai ir Gabrielei moterys delegatės buvo lyg kokia paroda, ne suvažiavimas; kol akys apsirato, kol ausys susivokė, kad dauguma kalba prancūziškai, tai galvos sukosi, negalėjo susikaupti, baiminosi, kaip čia j jas žiūrės... Žymantienė tuomet buvo naujais *aprédais*, dukros išaudė gražų *čerkesėlį*, pasiuvo, Lietuvoje pati sau dailiai atrodė, išties pasipuošusi, o dabar su tokiais drabužiais, apsigobusi skarele baisiausia išsiskiria iš kvepiančio, mirguliuojančio, žybsinčio nerūpestingų ponių būrio. Vienintelė tokia! Panytė Gabrielė kad ir neprabangiai, bet miestiškai apsitačiusi. Tačiau įvyko atvirkščiai – visos jomis domėjosi, kalbino, traukė prie savęs... Tai va tau, boba, ir šilkai, ir plunksnos, ir krenzavonės!

Dabar Vilniuje peržiūrėjo, pertikrino savo drapanas, jau tikrai reiktų naujų: balakonas nubluko, vos ant kupros besilaiko, ir šen susiuva, ir ten – miliukas vietomis sudilo, suskydo, tenka aplink rankogalius ir užsegimą susiadyti, bet, žiūrėk, jau kitoj vietoj skylė, bus juokinga, kai vieną kartą eidama kur pakelėj pames. Pames – bus pamesta, paspirs ir paliks, gal elgeta po galva pasikiš, bet pati kuo nešios? Pinigų visai neturi, vos vos maistui, už butą, grašgaliai iš niekur

nejkrenta, o ir sūnus Antanas iš Amerikos delsia atsiųsti. Miestišky *parėdų* Vilniaus krautuvėse netrūksta, iš užsienių privežta, bet brangybė neapsakyta – ne jos kišenei, o ant galo – nenori miesčioniško skarmalyno, drabužių reikia patogių, tvirtų, lietuviškų. Norėtų sijono ilgo, su paaukštintu liemeniu, ir pilkoji *bliuzė* visai nuspuro, susitraukė, nebeįlenda, dar pora *bliuskaičių* turi, gal iki vasaros pabaigos kaip nors ištempis. Megztinių Julija gali nusinerti, ji puikiai moka ir labai mėgsta rankdarbius, bet ir siūlai kainuoja. Tačiau labiausiai reikia balakoniuko – lengvo vasarinio paltuko iš gražaus milelio. Būna toks milelis – plonas ir dailus, minkštutis lyg kašmyras. Sėda rašyti Konstantinui, jis pažadėjo jos neapleisti, visada pagelbėti, paremti. Juk ūkvedžiauja dvare, turi skatikų, sukiojasi aplink sodietes audėjas, gal galėtų nupirkti. *Pasiūsiu vėl gražų balakonėlį, dabar madoje ilgi.* Dar pasiūlo – kai išlips iš traukinio Joniškėlio stoty, atrodyt šimtu metų atjaunėjusi, visus savo grožiu nustebins... Kol suvaikšto laiškai, kol pasiekia atsakymai, gali prabėgti ir pora mėnesių. Laukia ir laukia Julija ilgesnio laiško iš Petrausko, užduoda jam klausimų, jis gi šmakšt – atvirlaiškį pabraukia, nors pasiusk. Kaip ten bus su tuo mileliu, jau ir vasara ant nosies? Bet nesvarbu, jeigu ir negalėtų, neatsiųstų, ji neįkyri, neklausinėja, o savo laišką pabaigia: *lik sveikas, spaudžiu myl. galvelę sau prie širdies.* Beveik kiekviename laiške nepamiršta prirašyti: *tik meldžiu deginti mano laiškus.*

BALSAS. Milelio Petrauskas atsiuntė ne kartą, ne vieną balaoną ar sijoną siuvosi Žymantienė. Bet prašymai nesibaigia, jie negali baigtis, nes Vilniuje sunku gyventi, grašgalių nuolat trūksta, o ir namiškiai rūpi, jeigu užsikabino koks rublis, jau, žiūrėk, reikia jį atiduoti, ji trokšta, kad dukterų vaikai nors kiek prakustų, prasilavintų, bent rašyti išmokytų. Labiausiai širdį skauda dėl dukters Elenos sūnaus Liudviko, vaikas mergautinis, patėvio užguitas, o bobutės širdis prie

jo prisirišusi, tik kaip padėti, kaip? Maistui ji neišranki, viskas kainuoja kapeikas, už dešimtį rublių galima ir mėnesį Vilniuje pramisti. Bet daugiau niekam nelieka. Didžiausias vargas – batai! Julija negali patikėti, kad mieste jie taip greitai nusinešioja, tuoj plyšta. Grindinio akmenys graužte graužia avalynę. Jeigu sodžiuje galėtum bent trejus metus tokius batus avėti, kaimo takeliais lakstyti, tai čia – nepajunti, jau padas tabaluoja, koja laukan lenda. Štai nusipirko pavasarį *skūrinės kantaples už 2 rubliu, o jau nukrito su visai*. Lopo, riša, juokauja, kad būtų geriausia vasarą vaikščioti basai, bet nedrįsta, susitinka daug pažįstamų, pagalvos, jog ji visai ubagė. Ir balakoniukas naujas – kaip čia pėdinsi basa? Bėda, kad moteriški batai labai brangūs – siekia net dvylika rublių. Ką daryti – ji neišmananti, jau kelios dienos neišeina miestan, neramu pasidarė. *Jei gali, atsiųsk man kiek ant batų. Kuomet mausiuos ant kojų, vis rodysis, kad bučiuo...* Tačiau prašydama visada Konstantiną nuo prašymo ir atleidžia – jei negali, apsieisiu, nepyksiu, *bet kad duosi, suvartosiu, kaip sakoma, tas negims, kas duodant neims...*

Nors Julijai didelis rūpestis jos laiškai, kad tik į juos kas svetimos nosies neįkištų, tačiau parašyti meilės žodžių vis tiek labai norisi. Ko tuomet būtų *raštai* verti, jeigu be meilės, kurios tiek daug širdyje... *Buvo, yra ir bus visuomet mylinti!*

* * *

Juodvi su Elze jau persikraustė iš Užupio arčiau į Vilniaus centrą, dabar viską galima ranka pasiekti. Nereikia nė vežiko samdyti, nė į konkę lipti. Į visas puses pėsčiomis, nors kartais per dieną vis tiek keletas kilometrų susidaro, nes dažnai pasitaiko visokių reikalėlių ir įdomybių. Julija džiaugiasi: parodų atidarymai, vaidinimai, posėdžiai, paskaitos, o ir pati referatus skaito. Labdaros vakarėliai „Ži-

burėlio“ naudai, vėlyvi pabuvimai su šokiais ir pasiautimais – ji nepraleidžia linksmo šurmulio. Rašytoja žingeidi, gyvybinga, niekas jį ją nebedo pirštu, kad senutė – net jaunimas... Ir jeigu ne peilis, jį širdį suleistas, jeigu ne pasiutęs meilės ilgesys, jeigu ne noras susitikti – gyvenimas būtų šimtą, ne – tūkstantį kartų paprastesnis, bet ar ji tikrai to nori? Ar nori meilę nusiplėšti lyg seną odą? Ne, dar ne! Vis tebesvajoja, užsimena laiškuose, jeigu Petrauskas rastų kokiame nors dvare ar palivarke jai ekonomės vietą, o pats ten būtų ūkvedys, ji viską mestų, lėktų nieko nepaisydama. Nestatytų ant svarstyklių – kas svarbiau – būti vienai Vilniuje ar kokiame Lietuvos kampelyje su Kostantu kartu... Iš kitos pusės – Dievulėliau, juk ji nebeturi ateities, ką išsigalvoja, ko tikisi? Gėda prieš žmones, net prieš save – tokių metų, juk net nežino, ką vyriškis išties galvoja, ar susiradęs sau jauną žmoną, nesišaipys iš jos jausmų, iš judviejų praeities? Bet kai gauna jo laišką su *daug saldžių žodelių*, kai bičiulis aprašinėja savo jausmus, kai priekaištauja, jog jį turbūt pamiršo, kad Vilnius ją paviliojo, moterį suima juokas – ji prisipažįsta, atvirai Petrauskui rašo apie savo meilę, o jis štai su įkyriu pavydu... Ką dar ji galėtų mylėti? *Man, atmetęs kokį 50 metų, galėtumei prikišti atsimainymą ar užmiršimą, bet dabar tuščios kalbos... Kas paglemžė paskutinis širdį, tas ir liks visuomet.* Norėdama dar labiau pabrėžti savo amžių, laišką pasirašo *Mylinti Bobutė*. Kai supyksta – taip ir pasirašo. Nėra nė menkausio vilties siūlelio dėl bendros ateities, dar gali būti vienas kitas susitikimas, ir tai nežinia, ar pavyktų pasilikti dviese... Todėl ir bijo Žymantienė apkalbų, nenori, kad kas valkiotų jos ir Konstantino vardus, labiausiai bijo jam pakenkti. Ji giliausiuose širdies kloduose slepia savo jausmus, juos žino tik jis, jos vienintelis. *Kai gaunu grometą, rodos, pasimatau, pasišnekame...* Mintys dažnai painiojasi kaip vėjai per uraganą, bet kiekvieną kartą širdis tankiau suplazda, kai peržiūri gautus laiškus. Ir vėl nėra – trenkia tarsi kuoka, visa diena be ūpo...